

Hobojista Jiří Tancibudek

„Kdo jinému jámu kopá, až se ucho utrhne.“

(oblíbené osobitě upravené úsloví Jiřího Tancibudka)

Jiří Tancibudek se narodil 5. března 1921 v Klášteře Hradišti nad Jizerou. Jeho otec, ředitel školy, vychovával řadu generací v lásce k vlasti, hrdosti na české dějiny a také v lásce k hudbě. Ještě v závěru 20. let se rodina přestěhovala do Mnichova Hradiště. Malý Jiří hrál již od pěti let na housle. O 10 let později navštívil koncert mladoboleslavské filharmonie, kde přizvaný první hobojská Národního divadla Jan Mikeš zahrál Lisztovo preludium tak, že to Jiřímu vehnalo slzy do očí. Poté Jiří Tancibudek učinil své osudové rozhodnutí. Expresivnost tónu hoboj, jež nemá obdoby v jiném dechovém nástroji, rozhodla, že se stal hoboistou a právě Jan Mikeš byl také jeho prvním učitelem na tomto (jak rád říkal) božském nástroji. Jiří na sobě pracoval s nesmírnou houževnatostí. Po absolvování klasického gymnázia v Mladé Boleslavi odešel studovat hru na hobojská pražskou konzervatoř. Ve studiích pokračoval na Akademii múzických umění. O jeho mimořádném talentu svědčí i to, že se v roce 1944 stal hoboistou orchestru Národního divadla. O rok později, ve svých 24 letech, se stal prvním hoboistou České filharmonie, považované za jeden z nejlepších symfonických orchestrů světa, který tehdy řídil Rafael Kubelík. Také působil jako první hobojská v Českém komorním orchestru, vedeném Václavem Talichem. Po Kubelíkově odchodu na západ byl i Jiří Tancibudek několikrát vyšetřován Státní bezpečností, i když s jeho odchodem do emigrace neměl nic společného. Pro různé ústrky se Jiří Tancibudek odhodlal odejít se svou ženou Věrou Háskovou, profesionální pianistkou, a její rodinou také do emigrace. V lednu 1950 podnikl cestu ve sněhové vánici v polobotkách, s hobojskem pod kabátem přes hlídanou hranici do Bavorska. Po pobytu v uprchlickém táboře si za novou vlast zvolil Austrálii poblíž Adelaide, kde měl obrovské zásluhy o výchovu mladých hudebníků. Během let se stal světově uznávaným hoboistou. Bylo mu nabídnuto místo i v chicagském symfonickém orchestru. I když práce mu zaručovala okamžitý vstup do USA, imigrační zákony zakazovaly jeho manželce Věře získat povolení k pobytu ne dříve, než za 3 roky. Na doporučení dirigenta Sira Johna Barbirolliho a na pozvání Eugena Goosense se stal profesorem hobojská na Státní konzervatoři v Sydney, kde také uspořádal první hobojský recitál v australské historii. V roce 1953 přijal místo prvního hobojská v Královském symfonickém orchestru v Melbourne, odkud roku 1964 přešel do Adelaide jako člen hudební fakulty adelaidské univerzity. Jeho působení pokračovalo úspěšně i zde. Jako učitel vychoval většinu významných australských hobojská, byl spoluzakladatelem mezinárodně úspěšného Adelaidského dechového kvinteta a také zakladatelem komorního orchestru adelaidské univerzity. Vystupoval na mnoha hudebních festivalech v Adelaide, zvláště pak na pověstném vystoupení spolu s Yehudi Menuhinem. Vedle toho pilně koncertoval, s ansámblem i jako sólista, nejen po Austrálii, ale i po celém světě. Také působil jako člen poroty na mnoha mezinárodních soutěžích. Úzce spolupracoval s Bohuslavem Martinů, který pro něho v roce 1954 napsal koncert pro hobojská a orchestr, jenž je považován za jeden z nejkrásnějších, který byl kdy složen. Jeho světovou premiéru zahrál Jiří v Sydney roku 1956. Vedle koncertů natáčel i pro rozhlas a na gramofonové desky.

Na své umělecké dráze se Jiří potkal a spolupracoval s mnoha velkými osobnostmi hudebního světa. Připomeňme si zde pochvaly, které mu věhlasní hudebníci složili. Václav Talich: „Nejhezčí a nejosobitější hra na hobojská, jakou jsem kdy slyšel.“ Rafael Kubelík: „Prvotřídní umělec. Jeho talent je zcela mimořádný.“ Yehudi Menuhin: „Nikdy nezapomenu na svoji uměleckou spolupráci s Jiřím Tancibudkem. Je to skvělý umělec a jsem si jist, že se mu dostane kdekoliv zaslouženého obdivu i

uznání.“ Ještě v Praze se seznámil s australským hobojistou, později slavným dirigentem, Charlesem Mackerrasem. Jejich přátelství pokračovalo celý život. Mackerras je velkým propagátorem české hudby, obzvláště Leoše Janáčka, ve světě. Kdo ale ví, že na tom má zásluhu právě Jiří Tancibudek? Na první setkání vzpomíná slovy: „Když jsme přecházeli Vltavu po jednom slavném pražském mostě, Jirka mně vyprávěl o představení Janáčkovy opery Káťa Kabanová, která byla uváděna v Národním divadle, za řízení dirigenta Václava Talicha. Říkal: Tvoje manželka se musí jít s Tebou podívat na tuto kouzelnou operu. Souhlasil jsem a od této chvíle, jsem se rozhodl věnovat čas, abych se dozvěděl víc o tomto vynikajícím skladateli. Až do té doby, jsem znal pouze jeho sextet dechových nástrojů „Mládí“, který jsem hrál v Austrálii. Když jsem poprvé uslyšel Kátu, byl to fascinující zážitek a stále jsem Jiřímu vděčný za to, že jsem mohl poznat tohoto velkého skladatele již v prvním měsíci po příjezdu do Prahy.“

Přítel, hudební vědec, režisér a skladatel funkční hudby Jaroslav Kovaříček, žijící také v Austrálii, na Jiřího Tancibudka vzpomíná slovy: „Každý z nás svoji cestu po tomto světě jednou ukončí, jsou ale lidé, kteří svými kvalitami svět obohacují a měli by tu proto pobýt co nejdéle. Jiří Tancibudek, velký umělec a mimořádný člověk, byl z tohoto druhu lidí. Austrálie se Jiřímu stala osudnou, vytvořil si zde svůj domov a jeho přínos hudební kultuře tohoto kontinentu lze stěží plně docenit. Já však mám dojem, že z uměleckého hlediska to nebyla volba příliš šťastná, tato země nebyla úrodným prostředím pro výjimečné talenty. Jsem přesvědčen, že kdyby Jiří zůstal v Evropě, dostalo by se jeho osobitému muzikantství mnohem většího uznání. Byl to vskutku umělec světového formátu. Například zmíněný hoboiový koncert, který významný skladatel Martinů pro Jiřího napsal, byl sice ve studiu ABC natočen, na gramofonové desce byl však vydán po 24 letech v roce 1980 malou jihoaustalskou společností SAREC. Nedá se však říci, že by život byl k Jiřímu nelaskavý. V Austrálii byl profesionálně úspěšný, materiálně zabezpečený a nikdy nestrádal. Také volba manželky byla šťastná, těžko si představit, že by k sobě našel vhodnější ženu, než je paní Věra. Jejich soužití bylo harmonické, skvěle se doplňovali, vážili si jeden druhého a navzájem se podporovali. Byl laskavým učitelem, který své žáky naučil více než jen techniku hry na hoboje, zasvěcoval je do tajů hudebního umění a inspiroval svojí pokornou lidskostí. Na pódiu byl sebejistým sólistou, v soukromí byl člověkem spíše plachým. V exilu se vždy hrdě hlásil ke svému češství, jeho vlastenectví vycházelo ze srdce a z lásky k bohatým tradicím našeho národa, především hudebním. Jako demokraticky cítící člověk měl přirozený odpor ke komunistické zlovůli a i k ostatním bezprávím. Byl a stále je velkou inspirací umělecky i lidsky. Jeho nepřítomnost nám působí smutek, zároveň ale každý, kdo ho poznal, může děkovat osudu, že mu bylo dopřáno to štěstí potkat se s velkým člověkem.“

Na svou rodnou zemi Jiří Tancibudek nikdy nezapomínal. Měl rád Prahu stejně jako kraj kolem Mnichova Hradiště. Do Československa však jako emigrant přijet nemohl. Jen v únoru 1969 koncertoval jako člen australského kvinteta dechových nástrojů v Měšťanské besedě v Praze. Tehdy ho nejvíce potěšilo, že na koncert přijel také plný autobus jeho příznivců z Mnichovohradiště. Do vlasti se mohl přijet podívat potom až po roce 1989. Nezapomněl několikrát navštívit ani Klášter a Mnichovo Hradiště.

Hudební nadání zdědily i jeho dcery Eva a Sandra. Sandra působí jako úspěšná houslistka v Německu. Jeho vnučka Sarah Christ se stala již v mladičském věku harfenistkou ve Vídeňské filharmonii a vnuk Raphael Christ je i přes své mládí známým houslistou v Evropě. Nejmladší Hana získala zálibu v dědově umění hry na hoboje. A tak rodinná muzikantská tradice pokračuje, i když Jiří Tancibudek zemřel. Stalo se tak náhle na palubě letadla 1. května 2004 za letu do Německa na svatbu první vnučky.

K uctění památky tohoto velkého hudebníka bylo uspořádáno dvoudenní vystoupení hobojistů a fagotistů na universitě v Adelaide. Ve stejném měsíci bylo pořádáno Mezinárodní setkání hudebníků dvoujazyčkových nástrojů v Melbourne, největší setkání hobojistů a fagotistů, které bylo věnováno k uctění památky J. Tancibudka, a vzpomínkový koncert v přednesu předních hudebníků komorního orchestru, na kterém vystoupil žák J. Tancibudka Jeffrey Crellin, 1. hobojista Melbournského symfonického orchestru. Australská rozhlasová společnost ABC vydala CD pod názvem „Význačné nahrávky Jiřího Tancibudka“, dokument mistrovských hudebních děl v průběhu 50 let pobytu v Austrálii.

Na Jiřího Tancibudka, který prožil dětství a mládí v Klášteře a v Mnichově Hradišti, bychom neměli zapomenout.

Dle textu Jaroslava Kovaříčka z roku 2004 a materiálu městského muzea zpracoval Karel Hubač